

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת משפטים תשע"ו לפ"ק

אצל השבת המרומם בעיר פרעשבורג יצ"ו

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתק"ה

בכניסת השבת

וויקרא כו-לב), קדושתן אף כשהן שוממין (מגילה כח). ומצינו בקרבן תמיד, שהיו אומרים האיר פני כל המזרח עד שבחברון (וימא כח), וברש"י כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון ע"ש. הרי שגם כאשר אין מזכירין שמותם, אלא שם העיר שגרו בה ונקברים שם, מעורר זכותם, ומכל שכן כאשר נמצאים במקום קדוש זה, ומתאספים בכוונה שיהיה לנו שייכות עם הצדיק, בודאי שיש בזה השפעה רבה.

מזה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, וכידוע ממרן הבעל שם טוב זי"ע, שבכל מקום שנסתבב להאדם מן השמים להמצא שם, סימן הוא לו שצריך לתקן ולהעלות ניצוצות קדושות הנמצאים במקום ההוא ששייכים לשורש נשמתו. להתפלל בכוונה, ולומר הברכות נהנין בכוונה, ולהתנהג בקדושה, וצריכין לנצל זאת, שלא תהא יגיעתו לריק, להטריח לבוא למקום ההוא, ולא יתקן מזה שנצרך.

יום שבת קודש ניתן לנו ליום מנוחה וקדושה, האדם פנוי ממלאכתו ועבודתו, ויש לו ישוב הדעת לחשוב חשבונו של עולם באיזה מצב ומדריגה הוא עומד. אך כאשר האדם הוא בביתו עדיין הוא מוטרד מבני ביתו, אבל כשעוזב את ביתו, ונמצא לבד בלי שום טירדה, אז הזמן גרמא ביותר לנצל את השבת כראוי, להתפלל מלה במלה, ולהתבונן מה חובתו בעולמו.

הנני בזה לקדם בברכה את חברי קהלתנו הי"ו שבאו לשבות על שב"ק סמוך ונראה לציון המצויינת של מרן רבינו החתם סופר זי"ע, אשר מעיר הזה נתפשטה התורה לכל ישראל, שהאיר בקדושת תורתו בכל העולם, הן בתשובותיו להלכה שנתקבלו דבריו בכל המקומות, והן בדברי אגדה אשר אמרותיו היקרות נשמעים בכל בתי ישראל, והן בהרבצת התורה לתלמידים הגונים, שברבות הימים היו תלמידיו ותלמידי תלמידיו, המנהיגי ישראל במדינה זו. והן בהשקפתו הטהורה על כל עניני היהדות, שלא לוותר על קוצו של יוד מתורתנו הקדושה, ולא לעשות פשרות ולוותר עבור קירוב הפחותים, וחדש אסור מן התורה. ולחם נגד ההשכלה שלא ישפיעו על קהלות החרדות, שזה גרם לפילוג החרדים, לייסד קהלות נפרדות על דרכי התורה. ובפרט שקהלתנו נתייסדה בהשיפושל בווען על ידי חתנו הגאון זצ"ל, וכל מנהגי קהלתנו בנויים על פי דרכו, בודאי שרוחו הטהורה שורה עלינו כאשר אנו חוסים כעת בצלו.

המקום הזה היה פעם מקודש בתורה ועבודה, לא היה בימים ההם לעקטער וטלפון, ולא הסתובבו בחוצות, וקידשו הימים והלילות בתורה. בעונותינו הרבים נתרוקן כל המדינה משומרי תורה, והשימותי את מקדשיכם

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבה והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי נכדתו בת הרב"ג רבי אהרן ישע"י הלוי ראזנער שליט"א - דומ"ץ סאמבאטהעלי וראה"כ בקהלתנו הק' בן הגה"צ אב"ד טערצאל שליט"א עב"ג החתן הרב יואל יוסף עוריאל בן הרב"ג רבי מנחם שמואל טייטלבוים שליט"א דומ"ץ וויר' וועד הכשרות דקהל מנחת חינוך ד' טארטיקוב למז"ט יהא רעווא שייזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

הכתוב בפרשתנו חוזר ומצוה על שביתת השבת, ואמר הכתוב ששת ימים תעשה מעשיך, וביום השביעי תשבות, למען ינוח שורך וחמורך, וינפש בן אמתך והגר (כג-ב). ופירש הרמב"ן מפני שמלת 'למען' כמו 'בעבור', לכן נפרש שיאמר ששת ימים תעשה כל מעשיך בבית ובשדה, בעבור שינוח בשביעי בן אמתך והגר, להיות כולם עדים במעשה בראשית ע"כ. ולפי זה הנתנית טעם של 'למען ינוח' לא קאי על מצות שביתת שבת, אלא על הרישא שלכן ששת ימים תעשה מעשיך.

ויש לומר עוד לבאר דקאי על סיפא דקרא, דהנה באלשיך כתוב לפרש, כי תכלית השבת הוא להתעצם בקדושתו, כי אם הכוונה היא רק למען ינוחו בו יגיעי כח, אם כן שביתה זו דומה למנוחת שאר בעלי חיים, ואתה שוה להחמור ושור שגם הם נוחים מיגיעם. וזהו שאמר הכתוב וביום השביעי 'תשבות', רומזת לקדושת שביתת השבת, שאם הכוונה היא רק 'למען ינוח' מעבודה, אז אתה שוה לכל בעלי חיים שהם נוחים מיגיעם, וזהו 'שורך וחמורך'. אבל תכליתה היא 'וינפש' שקונים בה נפש יתירה גם 'בן אמתך והגר', שאינם חשובים כמו בן ישראל, מכל שכן אתה תקנה קדושה רבה משבת ע"כ.

ונראה עוד כי הכתוב אומר (ישעיה נח-ג) וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד. וחז"ל (שבת קיט) הפליגו בגודל מעלת המענג את השבת. ולכאורה הרי שבת היא יומא דנשמתיך, ומהו הענין לענג את גופו באכילה ושתייה ביום שכולו רוחני. וכבר ביארו המפרשים על דרך משל, לסומא שהוצרך לאדם פקח להוליכו, וזיווגו אותו עם חרש שיוכל לראות שילך עמו יחד, פעם עברו על מקום שניגנו בכלי זמר, שהמשיך מאד את לבבו של הסומא להתעכב ולשמוע. אך החרש שאינו שומע אינו רוצה להתעכב, הלך הסומא ונטל יין המשכר ונתן לשתות להחרש כדי שלא ילך ממנו. ושניהם מתענגים, החרש מהיין, והסומא מהכלי זמר.

בן האדם הוא מיזוג מגוף ונשמה, הגוף היא חומר עכור שמתענג רק מגשמיות, ולעומת זה הנשמה חלק אלקי ממעל כל השתוקקותה היא להתדבק באלקים חיים. והנשמה היא כהסומא, שאי אפשר לה להתקיים בלי הגוף המוליכה, ולעומת זה הגוף הוא החרש שאינו מתענג מעבודת ה'. וכאשר בא יום השבת, יום מנוחה וקדושה, מהו שבת שמא דקודשא בריך הוא, והשבת נועם הנשמות והשביעי עונג הרוחות, ורוצה הנשמה להתענג אז על ה' בשירות ותשבחות להתדבק בה', אך הגוף מעכבת, שאין לה ענין ברוחניות. על כן באה המצוה, ליתן להגוף מה שהוא מתענג בו, ובזה ישקוט רוחו, ואז הנשמה חפשית ותוכל

להתענג על ה', וזהו שאמר הכתוב, וקראת לשבת עונג, היינו תענוגי הגוף, ואז יוכל הנשמה לקיים ולקדוש ה' מכובד.

והנה אמרו חז"ל (חגיגה טז) כי בשלשה דברים אדם דומה לבהמה, אוכלין ושותין ופרין ורבין וכו', והיינו שמצד הגוף, מותר האדם מן הבהמה אין, ומעלת האדם הוא רק מצד נשמתו. ותכלית השבת היא להתעלות נשמתו, יום שהוא פנוי ממלאכתו, זמן של חשבון הנפש, לעורר נשמתו בתורה ובתפלה בשירות ותשבחות לאהבה את ה'. וכדי שחלק נפשו הבהמית לא יעכבנו, על כן נותנין גם לו את חלקו, להרבות בברבורים ושליו ודגים. וזהו שאמר הכתוב, וביום השביעי 'תשבות', לא רק יום מרגוע, אלא יום 'מנוחה וקדושה' לעמך נתת, שבת שמא דקודשא בריך היא, וביום השביעי תשבות, תנצל אותה לדיקות בה'. 'למען ינוח שורך וחמורך', היינו חלק השור והחמור שיש בהאדם, תן גם להם נייח, שגם הם יתענגו בדידהו, באכילה ושתייה, ואנן בדין בהשבת נועם הנשמות. וינפש בן אמתך והגר, אפילו הפחותים, גם להם מגיע נפש יתירה בשבת, ואם כן מכל שכן לזרע יעקב אשר במ בחרת, בודאי שעיקר תכלית השבת היא התעלות הנפש.

ולענינינו שבאנו כאן לשבות ביחד, כל אחד עזב את ביתו ובני ביתו, ואין לפניו טירדות הבית, והכל ערוך ומסודר ביופי ובהידור כדי להרחיב דעתו, הזמן גרמא לנצל את השבת להתעלות בקדושה, ולהקדיש כל היום לתורה ותפלה ושירות ותשבחות לא-ל חי, וליתן אוזן קשבת על מה ששומעים דברי אלקים חיים.

שבת זו תהיה בבחינת למען ינוח שורך וחמורך, הכל מסודר וערוך שלא יחסר כלום מצורכי הגוף, והמטרה בזה להכניסו ברוח של מנוחה, ולנצל את השבת לצורכי נפשו, לתורה ותפלה ושירות ותשבחות, ובודאי כל אחד ימצא בהדברי תורה שמשמיעים, דברים שמיוחדים בשבילו, שעבור זה הזמינו לו להיות כאן ולשמוע מה שנוגע אליו.

מין החתם סופר זי"ע היה לו זכיה להרביץ תורה לרבים באופן נפלא, ושפתותיו דובבות בלי הפסק רגע, ושכרו בגן עדן אין לשער. אמנם יש עוד נשמות שיושבים אתו עמו ביחד, שאין הם מפורסמים לרבים, אלו הם המחזיקי תורה, שעמדו לו לימינו בימי נעוריו שיוכל להתגדל בתורה, וכן אותן שעמדו לצדו כאשר נתעלה כבר, אשר בלי עזרתם לא היה יכול להרביץ תורתו, בצל החכמה בצל הכסף. וכן אנחנו נתאספו יחד השותפים לדבר מצוה

להרחיב גבולי הקדושה. יתן ה' שיצא ממסיבה זו כבוד שמים, לעבדו מתוך שמחה, וכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין. וכל מה שהתפללנו במקומות

הקדושות בשבוע זו יעלו לרצון, ויתמשך עלינו שפע של ברכה והצלחה ונחת, עדי נזכה לראות בשמחתן של ישראל בביאת בן דוד במהרה בימינו אמן.

בסעודה שלישית

שבת (דף פט.) ע"כ. ואם כן כיון שכל עליותיו של משה בהשכמה היה (שבת פו.), אם כן כשעלה בו' סיון בהשכמה, נותרו כ"ד ימים באותו חודש, ועוד י"ז יום מתמוז, הרי היה שם ארבעים ואחד ימים. אלא שמשה לא החשיב יום הראשון בחשבונו במנין הארבעים כיון שאין לילו עמו. ועל כן שפיר אמר ארבעים יום וארבעים לילה, והיינו שמיום הראשון היה חסר הלילה, ומיום האחרון חסר היום, ובנתיים היו ביחד ארבעים יום וארבעים לילה.

*

ומה שאמר הכתוב על משה לחם לא אכל ומים לא שתה, יש לומר הכוונה על פי מה שכתוב בדרשות חתם סופר (לז"ך אלול שנה.) לבאר מה שנאמר (דברים יא-יד) ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, כי דגן רומז על השפעת החכמה, הכל צריכין למרי דחיטי (ברכות סד.), ואין דעה נכנס באדם עד שיטעום טעם דגן (ב"ר טו-). ותירושך, פלפול התורה יינה של תורה, היינו מה שמוציאין בהבנת דבר מתוך דבר, כמו היין הנסחט מענבים. ויצהרך, היינו סתרי תורה, שמן הטוב ששמנו אגור בתוכו, כמוס וחתום ע"כ. ונכתב שם בצדו, כי מן החתם סופר זי"ע היה מכוין כוונה זו בקריאת שמע, שיהיה לו ברכה בהתורה ע"ש.

ובאגרות לחם שלמה (מכתב קלה) כתוב, דהשי"ת שמע תפלתו וברכו בתורה, שחידש חידושים תלי תלין בלי שיעור, ובכל המקצועות השתטח ובירר לעצמו ההלכה כסולת נקיה, וברכו בזכרון נפלא שזכר כל הש"ס והירושלמי, והכל היה מונח לו בקופסא, וכן נחקק על מצבה שלו ע"כ. והביא עוד מספר ערכי הכינויים (אות אכילה ואות שתייה) דתורה שבכתב נקרא אכילה, ותורה שבעל פה שתייה, עיין שם מה שפירש בזה.

והנה משה רבינו היה בשמים ארבעים יום ללמוד תורת ה', ובימים אלו השיג כל התורה כולה, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וכמו כן כל סתרי תורה, אשר

ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה (כד-ז). ויש לדקדק הלא מראה אמיתי של ה' אין לנו בו שום השגה ולא דמיון, ורק הגילוי במתן סיני היתה בציור של אש אוכלת, ולפעמים בא הגילוי גם באופן אחר, וכמבואר ברש"י על הכתוב (שמות כב) אנכי ה' אלקיך, לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים וכו', הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו שתי רשויות הן, אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים ע"כ. ולכן דייק הכתוב שמראה כבוד ה' כאש אוכלת, היתה רק לעיני בני ישראל, כן היה הגילוי לנגד עיניהם. ואם כן יש להבין טעם הדבר שבמתן תורה נתגלה כאש אוכלת. ולא עוד אלא שהכתוב אומר (דברים ד-יא) וההר בוער באש עד לב השמים, ולא יזזה צורך נתגלה ה' אז ככה.

וגם להבין הענין שהיה משה בהר ארבעים יום דייקא. ולהלן הוסיף הכתוב עלה, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכל ומים לא שתה (לד-כה). למה דקדק על מים ולחם, הלא גם שאר מאכלים לא אכל, ויותר יוצדק לומר שעמד בצום ארבעים יום.

ומתחלה נבאר אריכות הלשון, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, דדי באומרו 'ארבעים יום', וממילא נבין שלא ירד כל לילה, והיה שם ארבעים יום ורצופות. ונראה דאיתא ברש"י (שמות לב-א) וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר, כשעלה משה להר, אמר להם לסוף ארבעים יום אני בא בתוך ו' שעות, כסבורים הם שאותו יום שעלה מן המנין הוא, והוא אמר להם שלימים מ' יום ולילו עמו, ויום עלייתו אין לילו עמו, שהרי בו' בסיון עלה, נמצא יום ארבעים בי"ז בתמוז, בט"ז בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חשך ואפילה וערבוניא, לומר ודאי מת משה, לכך בא ערבוניא לעולם, אמר להם מת משה שכבר באו שש שעות ולא בא וכו' כדאיתא במסכת

ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים. כי התורה הקדושה שיש לנו הוא רק כטפה מן הים, ואמרו חז"ל (קה"ר כא-יב) כל תורה שאדם למד בעולם הזה, הבל היא לפני תורתו של משיח ע"כ. וכל זה השיג משה בהיותו בשמים. ולכן אמר משה, כי עבור 'לחם ומים', שזהו נגלות התורה, תורה שבכתב ושבעל פה, לא הוצרכתי לעמוד שם ארבעים יום, שזה קנה תיכף, ולחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, אלא בשביל השמן, היינו סתרי תורה שלא תתגלה עד בוא מלך המשיח, עבור זה הוצרכתי להיות שם ארבעים יום, להשיג כל סודותיה.

*

והנה מה ששהה משה רבינו בשמים מספר ארבעים יום דייקא, יתבאר בהקדם מה שמצינו בגמרא (סנהדרין פב.) בזמרי שבא למשה רבינו ואמר לו, 'בן עמרם' זו אסורה או מותרת וכו' ע"ש. ובמפרשים כתבו דוהו לשון בזיון, שאין מזכירין אותו בשמו, על דרך שאמר דוד, בני איש עד מה כבודי לכלמה (תהלים ד-ג), וברש"י שמבזים אותי לקרוא 'בן ישי', אין לי שם ע"כ. ולכן מצינו בכלב שהשתיק את כולם, ויהס כלב את העם אל משה (במדבר יג-ל), וברש"י צווח ואמר, וכי זו בלבד עשה לנו 'בן עמרם', השומע היה סבור שבא לספר בגנותו וכו' ע"ש. ופירשו שהיינו מצד שקרא אותו בלי שם אלא 'בן עמרם'. אך יש לומר שיש בזה עוד טעם שזהו לגנותו. וגם יתבאר מה שמצינו במחלוקת קרח, וישמע משה ויפול על פניו (שם טז-ד), ואמרו חז"ל (סנהדרין קי.) שמע שחשדוהו מאשת איש וכו' ע"ש. והיא פליאה לומר כן על איש האלקים.

ונראה דהכתוב אומר (שמות לא-ח) ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו, וברש"י ככלתו כתיב חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט (תנחומא יח) ע"כ. וכתוב בחתם סופר (ליקוטים פ' משפטים רטז.) כי בודאי לא יבצר מה' ללמדו התורה על רגל אחת, ומה טעם היותו בהר ארבעים יום, שאחר כל האיחור והעיכוב הזה חזר ונתנה לו במתנה מפני שלא היה יכול להשיגה. ומזה שפטו קצת מדרשי חז"ל, שלא היה שם ללמוד אלא לזכך נפשו מכל חלאת עולם הזה, וכנתינה כן נטילתה, וכמו שנתנית חיות עולם הזה לאדם הוא ארבעים יום שהולד נוצר בו, כך היה זמן הזיכוכ, ואחר כך ניתנה לו התורה במתנה בשעה ורגע אחת ע"ש.

וביאורו הוא, כי משה רבינו קיבל אז כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אשר התורה ארוכה מארץ

מדה ורחבה מני ים (איוב יא-ט), וזה לא יתכן בחומר גוף עבור שממוזג מבשר ודם. ועל כן כתיב בפרשתנו (כד-טז) ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה, ואמרו חז"ל (יומא ד.) לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתיה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת ע"כ. אך גם אחר זה, עדיין היה גופו קיים, ואיך יוכנס כל התורה כולה בגוף של חומר עבור. על כן היה בשמים ארבעים יום, שהוא זמן יצירת הולד, וכל יום למעלה תזדכך גופו, ותבטל מחומריותו חלק אחד מארבעים שבגופו. וזהו דוגמת שמצינו בהמבול, אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום (בראשית ז-ד), וברש"י כנגד יצירת הולד שקלקלו וכו' (ב"ר לבה) ע"כ. ואחר שעברו ארבעים יום נתבטל כל יצירתו של משה, ונזדכך החומר לצורה, וראוי היה אז לקבל התורה ברגעא, חדא ככלה הניתנה לחתן. ובארבעים יום יש תתק"ס שעות, שהוא שיעור הביטול לבריה לדעת הירושלמי (תרומות יח.), וכמבואר בבני יששכר (אלול א-טו) דלכן במקוה יש תתק"ס לוגין ע"ש.

ונראה דזהו שאמר הכתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים (דברים לד-ז), כי אחר שעברו הארבעים יום, ונתבטל גופו של משה, חלק אביו ואמו, אם כן לא נשאר בו קוסטא דחיותא, אך הקב"ה נתן לו חיות חדש שיוכל לחיות גם בביטול חלק האב והאם. והנה בזיווגו של אדם הראשון נאמר, והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין (בראשית ד-א), הרי דהזיווג של יצירת הולד נקרא בלשון הכתוב בשם 'ידעה', ויצירתו של משה מחדש אחר הארבעים יום, הוא אשר 'ידעו' ה' פנים אל פנים, ולמדה זו לא זכה שום אדם, ולכן לא קם נביא עוד בישראל כמשה, אשר 'ידעו' ה' פנים אל פנים. ומאז נפסק הקשר של משה להקרא אחר אביו ואמו, כי נתבטל כל חלקי הגוף הגשמי, ומאז נקרא משה איש האלקים (שם לג-א).

ואיתא במדרש (שמו"ר מז-ה) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה (שמות לד-כה). וכי אפשר לו לאדם להיות ארבעים יום בלא מאכל ובלא משתה, רבי תנחומא בשם רבי אלעזר בר אבין בשם רבי מאיר אומר, המשל אומר אזלת לקרתא הלך בנימוסיה, למעלה שאין אכילה ושתיה עלה משה ונדמה להם ע"כ. והקשה בתשובות שבות יעקב (יו"ד סימן צא בסופו) דאכתי איך יתורץ קושייתו, דאף אם ראוי לילך בנימוסי מקום שנכנס בו, מכל מקום הרי מן הנמנע להתקיים בלי אכילה ושתיה.

ותיריך דודאי לא קשה היאך התקיים ארבעים יום ולילה בלא אכילה ושתייה, דשאני משה דמלאך ה' היה, וגופו כולו רוחני, ואינו צריך לאכילה ושתייה. אלא דאם כן קשה למה אכל ושתה בשאר ימים כיון שאין צורך לו, דמדאמר ארבעים יום וכו', מכלל דשאר ימים אכל ושתה. ועל זה משני שפיר אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיה, ולכך אכל ושתה בעת שהיה על פני האדמה עכ"ד (הובא ביסמח משה פ' בראשית דף י"ח).

ולכך כאשר רצו לגנות את משה, שהוא אדם כשאר בני אדם היו מזולזלין אותו בקוראים אליו 'בן עמרם', אשר באמת אחר הארבעים יום, משה אינו עוד ילוד אשה, אלא יליד ה' בדרך נס, כי משה 'ידעו' ה'. וזהו שאמרו חז"ל על משה, שחשדוהו מאשת איש, שיש בו עדיין חלקים מגופו שבאו אליו מאשת איש, ולא מירק עדיין את עצמו מלהיות בשר ודם, אבל באמת משה איש האלקים, ואינו עוד בן עמרם או בן יוכבד. ונתבאר שפיר הענין שהוצרך להיות שם ארבעים יום דייקא.

וזה מוסר השכל שהרוצה להתעלות ולזכות לכתר תורה, יש למרק נפשו מאכילה ושתייה ושאר תענוגי עולם, ולבטל כל חומריותו כפי כחו, ולעומת זה יזכה להארת התורה, כי אין התורה מתקיימת אלא בגוף קדוש.

*

והנה הכתוב אומר, ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו, כל הדברים אשר דבר ה' נעשה (כד-ג). וברש"י, את כל דברי ה', מצות פרישה והגבלה, ואת כל המשפטים, שבע מצות שנצטוו בני נח, ושבת וכיבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה (סנהדרין נו:). ע"כ. ויש להבין דבשלמא מצות פרישה והגבלה, שפיר הוצרך להודיע אותם, כי הם מצות חדשות לפנייהם, ההכנה לקבלת התורה, אבל שבע מצות בני נח כבר נצטוו זה יותר מאלף שנים לאדם הראשון, ומצות שנצטוו במרה, כבר נצטוו ימים אחדים קודם, שם שם לו חוק ומשפט (טו-כה), ומהו הכוונה שבא משה כעת וסיפר להם את כל המשפטים הללו. גם מה שסיים הכתוב, ויען כל העם קול אחד, לכאורה נראה מיותר.

ונראה בהקדם לבאר מה שאמרו חז"ל (יומא טו:) על רבי אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מרבו מעולם

ע"כ. ולעומת זה מצינו במדרש (אבות דרבי נתן ג-א) שהיה דורש דברים שלא שמעתן אוזן מעולם ע"כ. ואיך יתכן זאת, הלא נשמעו כבר מתחלה מפי רבו. ויש לומר הכוונה, ועל דרך משל, כי בשעה שלומדים תירוץ של תוספות לחלק בין שני סוגיות, האדם הפשוט לומד החילוק שביניהם בפשוטו כפי פירוש המלות. אבל התלמיד הותיק מבין בעומק יותר חילוקו של התוספות, וממילא פנים חדשות יש לתירוץ הזה. והקצות החושן יש לו ביאור יותר עמוק בדבריהם, והנתיבות יש לו ביאור חדש בהבנה, ואם כן באמת כל אחד אומר תירוץ של התוספות, אבל באמת יש לכל אחד ביאור אחר עד שנעשה כל תירוץ כדבר חדש. וכמו כן רבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מרבו, אבל בכל דבר ששמע מרבו היה דורש אותה בכל פעם בביאורים שונות שלא שמעתן אוזן מעולם, ועל דרך שאמרו שיש מ"ט פנים לתורה (במדב"ר ב-ב), או שבעים פנים לתורה (אותיות דרבי עקיבא).

וכמו כן השבע מצות שידעו ישראל מאז, וגם המצות שנצטוו שוב במרה, וכבר מסר אותם משה לבני ישראל, מכל מקום אמר להם כעת זאת מחדש, בעומק ביאור והשגה שיש בה, עד שדיבורו של משה אליהם היה כסיפור חדש שלא שמעו זאת עדיין, ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים. והנה דיבורו של צדיק עושה רושם גדול על השומעים, אשר גם דברים שאדם יודע כבר, מכל מקום בשמיעתו שנית זאת מפה קדוש הוא יורד ללבבו יותר. ועל דרך שמבואר בספר תולדות קול אריה צ"ל שאמר על הגה"ק רבי שמעלקא מסעליש צ"ל שיש לו כח גדול בדיבורו לעורר לבבות ישראל לתשובה, שכאשר התחיל הדרשה בשבת שובה באמרו, רבותי, הרמב"ם פוסק שיש לעשות תשובה, והראב"ד אינו משיג עליו, מיד פרצו העם בבכי ע"ש. והנה לא נתחדש להשומע שום דבר בזה, שכל אחד יודע זאת שיש מצוה של תשובה, אבל דברים היוצאים מן הלב עושים רושם שגם מה שיודעים ולא יכולים להוציאם מן הכח אל הפועל, יורדים הדברים לעמקי הלב, ומעוררים לשוב אל ה'.

והנה באמירת קריאת שמע אומרים, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (דברים ו-ד), ומבואר בשלחן ערוך (אורח סימן סא-ו) דצריך להאריך בחי"ת של אחד, כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ, שלזה רומז החטוטרות שבאמצע גג החי"ת. ואריך בדל"ת של אחד שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בארבע רוחות העולם ע"ש. ועל זה

להאש כבר מרגיש החום והצער כשהוא סמוך להאש בעוד בידו לחזור, ואפילו הכי מתקרב במסירת נפש אל האש ואינו חוזר בו, זה הוא מסירת נפש גמור, כן אמרתי בחלום ונכון הוא ע"כ. (וזה מורה על מעלת גדולת מדריגתו במה היה הרהורי לבו ביום).

וזהו הענין שניתנה התורה בלבת אש בוער עד לב השמים, להורות על מסירת נפש, שיש למסור נפשו לה' ולתורתו. ולא רק שיהא מוכן להשרף כרגע, אלא גם כאשר יצטרך לעבור ביסורים נוראים מרחוק עד שיבוא להכנס להאש, גם כן יהא מוכן לזה. וזהו מדריגה רמה, לסבול יסורין נוראים, ולא לסור מדרכי ה'. ולכן כאשר יראו ישראל את האש הגדולה, הרומזת שלא די להיות מוכן להשרף עבור קדושת שמו, אלא לסבול גם כן יסורי האש הגדולה עד שישרף, יהיו חוזרין ממה שאמרו נעשה ונשמע, על זה כפה עליהם ההר כגיגית. – וגם בזה טמונה מוסר השכל, כל אחד מוכן למסירת נפש על קדושת שמו יתברך, אבל לוותר על תענוגי גופו שאסרה תורה, ומכל שכן לקדש עצמו במותר לו, קשה לפניו. וזהו שהראה ה' בנתינת התורה שהאש היה בוער עד לב השמים, שגם יסורי הגוף יקבל על עצמו עבור קיום מצות ה'.

*

ויש לומר עוד במה שנתגלה ה' באש בוער עד לב השמים. כי קיום התורה אי אפשר רק על ידי מחזיקי התורה, וכמו שמצינו ביששכר וזבולון, שאמר הכתוב (דברים לג-יה) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך, וברש"י שעשו שותפות, וזבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר, ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה, לפיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולון היתה ע"כ. ושכרם הרבה מאוד כפי פעלם, שזוכין לנחלת עולם הבא כמו החכם, וכמו שאמרו חז"ל (פסחים גג.) כל המטיל מלאי לכיס תלמיד חכם זוכה ויושב בישיבה של מעלה, מאי טעמא, בצל החכמה בצל הכסף (קהלת ז-ב) ע"כ. ואיתא בירושלמי (סוטה ז-ד) עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות בצלו של בעלי תורה ע"ש.

ומבואר במפרשים שבעולם העליון ישיג מחזיק התורה גם ידיעות של תורה, שאלמלא כן, מה זכות היא לו לשבת יחד עם לומד התורה בישיבה של מעלה כשהוא חסר דעה בתורה, הרי אין בכך כל שכר, אלא עינוי או אף

ממשיכין ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך (ברכות נד.). שמוכן למסור נפשו על קדושת שמו יתברך. ומשה רבינו כאשר מסר להם כעת את המשפטים האלה, העלה אותם למדריגה זו, שהם מוכנים למסור את נפשם על קיום מצות ה', כמו שמוסרים נפשם על יחודו ית"ש. וזהו שאמר, ויען כל העם 'קול אחד', אותו הקול של 'אחד', שעומד מוכן למסור נפשו על קדושת שמו, אותו הקול ענו ואמרו על כל אשר דבר ה' נעשה, שבאופן זה יקיימו כל התורה, וכדאיתא בפוסקים שאדם גדול וחסיד מותר למסור נפשו על כל מצוה ומצוה שבתורה (יר"ד סימן קנז).

*

ובזה נבוא לבאר מה שבמתן תורה היה ההר בוער באש עד לב השמים. וכתבו התוספות (שבת פח.) על מה שאמרו שם שכפה עליהם הר כגיגית, ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן ע"כ. ויש להבין הכוונה שעל ידי האש הגדולה יחזרו מקבלת התורה.

ונראה בזה על פי מה שכתוב בצעטל קטן להרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע, שזכינו בשבוע זו להתפלל על קברו, וכתוב שם (באות א') בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר, או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן, יהיה מהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב-לב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו, כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא בשביל קדושת השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל רק מקיים מצות עשה דאורייתא ע"כ.

ובתהלים תהלה ותפארת (לבעל ערוגת הבשם) בסופו, נדפס הג"ה מבנו בעל מגדלות מרקחים זצ"ל, וז"ל נתעוררתי למה צריך לזה אש גדול ונורא עד לב השמים. ותירצתי בחלום הלילה, דהנה כמה פעמים האדם משער את עצמו ענין מסירת נפש, ובאמת יוכל להיות דאם היה מרגיש באמת ביסורים לא היה מוסר נפשו ח"ו. והנה אם מפיל את עצמו לאש קטן, אזי אינו מרגיש הצער והחום של האש עד שהפיל את עצמו, ואז כבר ליתא בחזרה, ויכול להיות דאם היה ביכולתו לחזור לחוף אז היה חוזר, אבל אם האש גדול ונורא עד לב השמים, אז בעת אשר רץ

איך וועל זיין אמאל א שבת מיט א ציבור אידן דא אויף דעם מקום. א שיינעם שבת, שיינע דרשות וואס מ'האט געהערט, יעדער איינער האט ארויסגעברענגט זיינע פרטים, אין יעדעס ווארט וואס מ'האט געהערט איז דא זייער אסאך וואס מ'קען זיך אהיים נעמען, ר' אהרן האט אזוי שוין ארויסגעברענגט ווען ער האט גערעדט פרייטאג צונאכטס און שבת, ר' בנימין זאל זיין געזונט האט ארויסגעברענגט א געוואלדיגע חלק פון חינוך וואס מ'דארף זיך אפגעבן מיט קינדער, אלע זאכן קען מען נוצן.

דער עיקר זענען מיר דאך געקומען דא מתפלל זיין אויפן הייליגן ציון פונעם חתם סופר, מזועט באלד ארויסגיין און מתפלל זיין, יעדער איינער האט דאך אויפן הארץ זאכן וואס ס'קוועטשט אים, אמאל קען מען ארויסגעבן, אמאל קען מען עס נישט ארויסברענגען, אמאל האט מען פאר וועם צו זאגן און אמאל האט מען אפילו נישט פאר וועם דאס ארויסצוגעבן אויך נישט, מ'זאגט עס אין זיך אינעווייניג. אבער ווען מ'קומט אויף א הייליגן מקום אויף א הייליגן ציון און מ'איז מתפלל, דארף זיך א איד אויסגיין דאס הארץ און בעטן אויף אלעם וואס מ'דארף האבן. תפילה איז דאך זייער גרויס, דעם געוואלדיגן כח התפילה דארף מען דאך נישט פארלייגן וואס דאס מיינט, ווען א איד דאווענט און ער בעט פונעם אייבערשטן, בפרט ווען מ'איז מתפלל נעבן א מקום וואס איז אזא קדושה פון א צדיק מיט דעם וואס מ'איז מתפלל דארטן איז דאך זיכער אז די תפילות זענען עושה רושם.

אײך האב היינט געזען פון הייליגן חתם סופר, דער הייליגער חתם סופר האט אמאל גערעדט וועגן תפילה, אז מ'דארף דאווענען, מזויסט אז דער הייליגער חתם סופר האט שטארק מאריך געווען בתפילה שטענדיג. זיין חבר האט אים אמאל געזאגט אז אין די צייט וואס ער האט געדאווענט האב ער שוין אפגעלערענט אזויפיל בלעטער גמרא. האט דער הייליגער חתם סופר געזאגט, אז די גמרא זאגט אז ווען איינער איז מאריך בתפילה איז מאריכין לו ימיו ושנותיו, איז דאך פאר די אריכות התפלה וועט דאך מיר דער אייבערשטער צוגעבן יארן, אין יענע יארן וועל איך שוין משלים זיין, די צייט וואס איך האב געקענט לערנען ביים דאווענען.

אז דער אייבערשטער איז מאריכין לו ימיו ושנותיו און דעמאלטס וועט ער משלים זיין, איז דאס טייטש אז

עונש. הן גם אדם רגיל היושב שעה קלה לצד למדנים גדולים שעה שהם מתפללים בתורה, ונבצר ממנו להשתתף עמהם, וכאלם לא יפתח פיו, הרי אין לך צער ובזיון גדול מזה, קל וחומר בעולם הנצחי, סבל הוא לשבת לצדם של תלמידי חכמים ולא להבין דבר. ועל כרחק שזוכין להבין את התורה ממש כאלו למדוה.

והנה התורה הקדושה נמשלה לאש כדכתיב (דברים לג-ב) מימינו אש דת למו. וגם בתלמידי חכמים אמרו (חגיגה כז.) שגופן אש דכתיב (ירמיה כג-בט) הלא כה דברי כאש ע"ש. ויש לומר כי האש אין לה זכות קיום רק כאשר יש דבר גשמי שמתדבק אליו, הפתילה והשמן או העץ. וכמו כן התורה וחכמיה אם כי הם אש, אבל צריכין למחזיקי התורה שיוכל האש להתקיים, ולכן בצל החכמה בצל הכסף, שהם החזיקו את האש שיוכל להתקיים ולהתעלות.

והנה העולם נחלקה לארבעה יסודות, אש מים רוח ועפר, והאש שונה משאר היסודות, שכל דבר שנוגע באש מקבלת כח האש, העץ או המתכות או הברזל כשבאה במגע עם האש, גם היא נתהפכה ונעשית גחלת ובושרת כמו האש ממש. ולכן התורה וחכמיה נמשלו לאש, שמחזיקי התורה, שהם דבוקים להאש, והמה הפתילות של הנה, הם מתהפכים גם כן לאש, להיות בצל החכמה בצל הכסף.

ולכן במתן תורה בא הגילוי באופן של אש בוער עד לב השמים, להורות כי התורה נמשלה לאש, שאינו יכולה לדלוק אלא כאשר סומכין אותה בשמן ופתילות, המה המחזיקי תורה. ואם כי בעולם הזה המה נפרדים, יששכר באהלה של תורה וזבולון לחוף ימים ישכון, מכל מקום בישיבה של מעלה, בעלותם לשמים, אז יחדיו יהיו תמים, ועולים המה ביחד, כי זהו כח האש, להפוך כל דבר שנדבק בה להיות גם היא אש. (ועיין בעץ יוסף ביצה כה.).

* * *

מ'האלט ביים סיום פונעם שבת, מ'האט געהאט זייער א לעכטיגן שבת, איך קען נישט ארויסגעבן מיין הרגשה, זעלטן וואס איך זיך מיט ענק צוזאמען ביי איין טיש א גאנץ שבת. ס'איז מיר אליין א זכות און דער אייבערשטער דער מסבב כל הסיבות האט אזוי מזמין געווען, אז מ'געפונט זיך דא אין פרעשבורג. איך האב קיינמאל נישט געטראכט אז

זייט ער איז נסתלק געווארן, און ס'האט זיך נישט געטוישט אונזער קהילה מיט ערליכקייט פון וואס ס'איז געווען בימיו.

ד' גמרא זאגט דאך, אז מ'זאגט א דבר תורה פון א צדיק שפתותיו דובבות בקבר, אז מיר האבן שוין הונדערט שעה'ן געמאכט דעם חתם סופר רעדן אין קבר, וואס מ'האט אלץ נאכגעזאגט דברי תורה ברבים אין זיין נאמען, אונז האב מיר פאר'ן הייליגן חת"ס געמאכט אז ס'זאל זיין שפתותיו דובבות בקבר, מעג מען אזויפיל עכ"פ פארלאנגען אז דער הייליגער חת"ס זאל אויך זאגן א פאר ווערטער פאר אונזערט וועגן. די אלע תפילות וואס מ'בעט זאל נתקבל ווערן ברחמים ולרצון, און מיר זאלן זוכה זיין צו אלע ברכות וואס די תוה"ק ברענגט, עץ חיים הוא למחזיקים ותומכיה מאושר, די תוה"ק איז כולל אין זיך אלע סארט ברכות, מיר זאלן זיך קענען מדבק זיין אין תורה און זיך פירן ערליך.

מ'האט פריער גערעדט, אפילו די וועג צוצוגיין צו דעם פייער, דאס איז א שווערער וועג צוצוגיין, אזוי דארף זיין אונזער עבודה, אין די וועלט פון תענוגים — אפילו ס'קומט אן שווער — אז מ'זאל זיך מתנור זיין דערפון, פון דעסטוועגן דאך דארף זיך א איד מאכן זיינע גדרים וסייגים יעדער איינער לפי ערכו, וויסן אז א איד דארף זיך צו פירן ערליך, אונז זענען מיר נישט אזויווי עמי הארץ, נישט וואס פאר'ן גוי איז ערלויבט, נישט וואס דער גוי קען טוען, קענען מיר אונז טוען! אונז זענען מיר א הייליג פאלק עם קדוש אתה לה' אלקיך, מקבל זיין אויף זיך די טעג וואס ס'איז געשטעלט געווארן אויף קדושה, זאל מען מקבל זיין אויף זיך יעדער איינער פארצונעמען מאכן זיך גדרים וסייגים אין אלע עניני קדושה וואס ס'פעלט אויס, דער אייבערשטער זאל מקבל זיין אלע אונזערע תפילות לרחמים ולרצון מיר זאלן זוכה זיין אי"ה אינאיינעם אקעגן צוגיין משיח בב"א.

וואס ער האט געדאווענט ביי די צוואנציג יאר וועט אים דער אייבערשטער געבן אז ער וועט האבן יארן ביי די אכציג און ביי די ניינציג, און די תורה וואס מ'לערנט ביי די אכציג, ניינציג, איז גאר אן אנדערע תורה וואס מ'האט געלערנט ביי די צוואנציג, נישט נאר מ'האט אים צוגעגעבן די זעלבע שעה'ן, נאר מ'האט אים צוגעגעבן אז זיין תורה וואס מ'לערנט אויף די עלטער איז א העכערע קדושה פון דעם וואס מ'האט געלערנט פריער.

מ'האט זיך אמאל אפגערעדט פאר'ן הייליגן חת"ס אז ער איז מאריך בתפלה. האט דער הייליגער חת"ס געזאגט, איך דאווען לאנג? איך וועל ענק פארציילן וויאזוי ס'איז געווען ביי מיין רבין, ביים הייליגן ר' נתן אדלער. פרייטאג צונאכטס מ'האט געדאווענט צוזאמען מיטן רבין אין פראנקפורט, אונז האבן אלע [די תלמידים] נישט געדאווענט שנעל, אונז האבן מיר אויסגעטרעטן די שמו"ע און דער רבי האט געהאלטן אין מיטן דאווענען, זענען מיר נאך אהיימגעגאנגען קידוש מאכן און מ'האט אפגעגעסן די זופ זענען מיר צוריקגעקומען אין ביהמ"ד האט נאך ר' נתן אדלער געהאלטן אין מיטן די שמו"ע! — אזוי האט דער חתם סופר געזאגט. וויפיל דאס איז, שלום עליכם האט ער נישט געזינגען, ס'האט אפשר נישט גענומען אזוי לאנג, אבער מיט אלעם איז דאס געווען גענוג א לאנגע שמו"ע און דער חת"ס האט געזאגט אז מ'רעדט זיך אפ אויף מיר אז איך דאווען לאנג, ס'קומט נישט צו דעם וואס מיין רבי האט געדאווענט.

עכ"פ, מ'קומט צו אזא ציון און מ'איז מתפלל, אוודאי וועט דער אייבערשטער מקבל זיין די תפלות לרחמים ולרצון. איך האב שוין גערעדט, אז מיר האבן א ספעציעלן קשר מיטן הייליגן חת"ס, אונזער קהילה איז געבויט געווארן פון חתם סופר'ס קינדער, און ס'פירט זיך אלעס אויף די מנהגים פון חת"ס, באלד צוויי הונדערט יאר

הגליון הזה נתנדב על ידי

ברכת מזל טוב				
להרה"ג יצחק זמן גיפס שליט"א דומ"ץ בית מדרשו ברכת אברהם לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב		הרב ר' משה יעקב פישער שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב		לעילוי נשמת הרה"ח ר' פרוץ ב"ר יצחק זיל ראש הקהל דקהלתו הק' נפטר ג' אייר תנצ"ב.ה. הונצח ע"י בנו מוה"ר שמוחה פריעדמאן הי"ו
מוה"ר ר' יואל גרינצווייג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל גרינצווייג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' משה לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' חיים צבי וועכטער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' ירמיי טעסלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למזל טוב
מוה"ר ר' יואל אברהם סאמעט הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' יושע חיים גאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' מרדכי ברייער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' נחמיי יואל גיידא הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יושע דוד פליישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב